

El llatí en el món medieval i modern

Narcís Figueras Capdevila
José Martínez Gázquez
Gemma Puigvert Planagumà
Mariàngela Vilallonga Vives

PID_00190577

Material docent de la UOC

Narcís Figueras Capdevila

Professor dels Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya, on és docent i coordina les assignatures de Llengua i literatura llatines i de Literatura catalana moderna. Ha estudiat aspectes de la producció llatina dels segles de l'edat moderna amb especial atenció a la historiografia llatina en l'àmbit català.

José Martínez Gázquez

Catedràtic de Filologia Llatina de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha publicat diversos estudis i edicions de textos llatins medievals, especialment en l'àmbit de la producció científica i tècnica, i de les traduccions de l'àrab al llatí.

Gemma Puigvert Planagumà

Professora titular de Filologia Llatina de la Universitat Autònoma de Barcelona. Dedicada la seva recerca a la filologia llatina medieval, la didàctica de la llengua llatina i la tradició clàssica. Ha publicat llibres i articles i ha participat en simposis i congressos relacionats amb aquestes temàtiques. És docent col·laboradora de la UOC en l'assignatura El llatí en el món medieval i modern.

Mariàngela Vilallonga Vives

Catedràtica de Filologia Llatina de la Universitat de Girona. Especialista en la literatura llatina del Renaixement a la Corona d'Aragó, ha publicat llibres i articles sobre la temàtica i ha dirigit projectes de recerca amb participació d'investigadors de diversos països sobre la relacions entre els humanistes europeus als segles XV i XVI.

La revisió d'aquest material docent ha estat coordinada pel professor: Narcís Figueras Capdevila (2012)

Segona edició: setembre 2012

© Narcís Figueras Capdevila, José Martínez Gázquez, Gemma Puigvert Planagumà, Mariàngela Vilallonga Vives

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2012

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

Dipòsit legal: B-21.577-2012

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Introducció

Sota el títol *El llatí en el món medieval i modern* hom intenta donar continuïtat a la formació bàsica en llengua llatina present en les nostres titulacions, en què l'estudiant adquireix una competència essencial en l'instrument lingüístic, d'una banda, i de l'altra, uns coneixements sobre la literatura de l'època romana.

Així, en aquesta assignatura, ens proposem resseguir la trajectòria de la llengua llatina com a vehicle d'expressió de la cultura europea a partir de la fi del món antic i fins a arribar pràcticament als nostres dies. Hi estudiem, doncs, el llatí medieval, el llatí humanístic i el neollatí, així com les respectives produccions literàries.

Tenint present els condicionants que acabem d'exposar, hem estructurat l'assignatura en tres mòduls didàctics:

- El primer mòdul abasta la llengua i la cultura llatines des de la fi de l'antiguitat fins a l'albada del Renaixement, és a dir, des del segle VI fins al segle XIII. S'hi descriu, doncs, el llatí medieval i la seva evolució des del llatí clàssic; s'hi estudia el llatí dels documents, i de les obres literàries i científiques de l'edat mitjana, i s'hi fa un recorregut a través dels autors i els textos més rellevants d'aquesta època.
- El segon mòdul comprèn la llengua i la cultura llatines humanístiques de l'època del Renaixement, és a dir, des del segle XIV fins al segle XVI. És aquí on estudiem l'humanisme, el moviment que alena el Renaixement. S'hi descriuen els gèneres literaris del llatí humanístic i s'hi presenten els humanistes més importants i les seves obres.
- El tercer mòdul recull la llengua i la cultura neollatines des del segle XVII fins als nostres dies, és a dir, aquelles manifestacions literàries, erudites o científiques, que es van escriure en llatí, de vegades amb independència de les llengües vernacles, i del moviment literari o cultural imperant en el moment en què es van crear, altres cops amb una veritable implicació i una interpenetració mútua encara en gran part pendent d'estudi.

En tots tres mòduls hom dedica una atenció especial a la literatura llatina produïda en l'àmbit català, circumstància que confereix a aquest material una doble característica: d'una banda, representa una novetat pel fet de tractar sobre autors i textos poc estudiats fins a l'actualitat o estudiats força recentment; i

de l'altra, el situa en un punt intermedi entre el manual i el treball de recerca, atès que conté aspectes i temes no desenvolupats fins ara, tot i que presentats d'un manera sintètica.

Objectius

L'estudi dels materials didàctics que componen aquesta assignatura ha de permetre a l'estudiant assolir els objectius següents:

1. Delimitar els conceptes de llatí medieval, llatí humanístic i neollatí.
2. Veure les diferències i les similituds que acosten o allunyen l'edat mitjana i el Renaixement en la Roma clàssica.
3. Descriure les característiques lingüístiques que identifiquen el llatí medieval, el llatí humanístic i el neollatí, i el seu ús social i cultural.
4. Fer un recorregut a través dels gèneres literaris del llatí medieval, del llatí humanístic i del neollatí.
5. Repassar la literatura llatina medieval, humanística i neolatina d'Itàlia, en particular, i de la resta d'Europa, de manera més general.
6. Tenir una panoràmica de la implantació del llatí en l'àmbit català, estudiar els autors i les obres més importants de la literatura llatina medieval, humanística i neolatina, i valorar-ne l'aportació dins de la història de la cultura.

Continguts

Mòdul didàctic 1

De la fi de l'antiguitat a l'albada del Renaixement (segles VI-XIII)

José Martínez Gázquez i Gemma Puigvert Planagumà

1. El llatí medieval
2. Modalitats del llatí medieval
3. Els monestirs, centres de cultura i de transmissió dels clàssics
4. El renaixement carolingi: Teodulf
5. La literatura llatina medieval a Catalunya

Mòdul didàctic 2

El Renaixement i l'humanisme (segles XIV-XVI)

Mariàngela Vilallonga Vives

1. L'humanisme
2. Els gèneres literaris del llatí humanístic
3. La literatura humanística catalana

Mòdul didàctic 3

Epíleg. Llatí i producció llatina fins a l'actualitat (segles XVII-XX)

Narcís Figueras Capdevila

1. El llatí i els seus usos en l'època moderna. El concepte de neollatí
2. La producció neollatina en els segles XVII i XVIII
3. El llatí en els segles XIX i XX

Bibliografia

Bourgain, P. (2005). *Le latin medieval*. Turnhout: Brépols ("L'Atelier du Médiéviste").

Burke, P. (2006). *Lenguas y comunidades en la Europa moderna*. Madrid: Akal.

D'Angelo, E. (2009). *La letteratura latina medievale. Una storia per generi*. Roma: Viella.

Garin, E. (1987). *La educación en Europa 1400-1600. Problemas y programas*. Barcelona: Crítica.

Goulet, M.; Parisse, M. (2003). *Traduire le latin medieval. Manuel pour grands commençants*. París: Picard Éditeur.

Ijsewijn, J. (1990, 1998). *Companion to Neo-Latin Studies* (2 vol.; el vol. II, amb Dirk Sacré). Lovaina: Leuven University Press.

Leonardi, C. (ed.). (2002). *Letteratura Latina Medievale (secoli VI-XV)*. Florència: Sismel Edizioni del Galluzzo.

Leonhardt, J. (2010). *La grande histoire du latin. Des origines à nos jours*. París: CNRS Éditions.

Martínez Gázquez, J.; Florio, R. (2006). *Antología del Latín Cristiano y Medieval. Introducción y textos*. Bahía Blanca, Argentina: Universidad Nacional del Sur / Universitat Autònoma de Barcelona.

Rico, F. (2002). *El sueño del humanismo. De Petrarca a Erasmo*. Barcelona: Destino.

Stroh, W. (2008). *Le latin est mort. Vive le latin! Petite histoire d'une grande langue*. París: Les Belles Lettres.

Vilallonga, M. (1993). *La literatura llatina a Catalunya al segle XV. Repertori bio-bibliogràfic*. Barcelona: Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Waquet, F. (1998). *Le Latin ou l'empire d'un signe*. París: Albin Michel.

